herpy

ORMAR

California Kingsnake

Lampropeltis californiae

Lampropeltis californiae är en slät, glänsande kungsorm från västra Nordamerika, svart eller mörkbrun med vita till ljusgula tvärband eller en enda vit ryggrand. Den blir 75-120 cm, äter gnagare och andra ormar och är robust och tål hantering väl. Den lever mer än 20 år och sköts i ett golvterrarium med värmeplats och måttlig luftfuktighet.

Familj: Colubridae Tidigare namn: *Lampropeltis getula californiae*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**75-120 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**15-25 år**
Aktiv	**På dagen, i skymningen och på natten**
Levnadssätt	**Marklevande**
Biotop	**Halvöken och tempererad skog och äng**
Svårighetsgrad	**Nybörjare**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**120 × 60 × 60 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**21-28 °C**
Värmeplats	**29-32 °C**
Temperatur, natt	**18-22 °C**
Luftfuktighet	**40-60 %**
Vatten	**Vattenskål**
UVB	**Rekommenderas** Fergusonzon 2
Föda	**Ryggradsdjur**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Äggläggande**
Kullstorlek	**5-15 ägg**
Inkubation	**60-70 dagar** vid 26-29 °C

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Ej listad**
EU-bilaga	**Ej listad**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Lampropeltis californiae är en medelstor, kraftigt muskulös orm med helt släta, blanka fjäll. Över större delen av utbredningsområdet är grundfärgen svart eller mörkbrun med 21-44 breda tvärband i vitt eller ljusgult, som vanligtvis blir bredare ner längs sidorna. Längs Stillahavskusten från Los Angeles till San Diego finns djur med mörk botten och en enda tunn, vit rand från nacken till svansen. I Sonora och Sinaloa i Mexiko blir en del djur med åldern nästan helt svarta utan synlig teckning.

Vuxna djur är normalt 75-120 cm och når högst omkring 200 cm. Nykläckta ungar är omkring 20-33 cm. Arten liknar nära släktingar i *Lampropeltis*, och teckningen är det bästa kännetecknet. Den räknades länge som underart till *Lampropeltis getula*, men är sedan 2009 en självständig art. Artnamnet syftar på typlokalen i Kalifornien.

Arten är en av de mest hållna ormarna och har uppfötts i fångenskap i generationer. Det finns många färg- och teckningsvarianter (morfer), till exempel albino, banan och lavendel. Vägledningen här handlar om arten själv, inte om genetik.

Djuret är härdigt och nyfiket och vänjer sig oftast vid hantering. Nyinköpta och unga djur kan skaka på svansen, slå ut mot en hand och avge en illaluktande sekret och avföring när de plockas upp. Det är ett naturligt försvar som avtar när djuret vänjer sig vid att hanteras. Arten äter andra ormar, även giftiga, och det präglar hållningen: djuren ska hållas var för sig.

Utbredning och livsmiljö

Lampropeltis californiae lever i västra USA och nordvästra Mexiko, väster om den kontinentala vattendelaren. Mot norr når den till södra Oregon, och därifrån går utbredningen genom större delen av Kalifornien, västra och södra Nevada, södra Utah och Arizona till yttersta sydvästra Colorado. I Mexiko finns den i Baja California, Baja California Sur och Sonora. Typlokalen är begränsad till Fresno i Kalifornien.

Bestånden i Sonora är osäkert placerade: de liknar och korsar sig delvis med närstående kungsormar och räknas till arten utifrån geografin. Arten är införd på Gran Canaria, där den har bildat ett stort, vilt bestånd.

> **Naturlig utbredning:** USA och Mexiko.

LIVSMILJÖ

L. californiae har en av de bredaste utbredningarna bland kungsormarna och finns i de flesta livsmiljöer väster om vattendelaren, från havsnivå upp till omkring 2.100 m: skog och snår, gräsmark, öken och halvöken, klippig terräng, kärr, odlade områden och förorter. Den håller till på marken, under vegetation och i gnagargångar, men klättrar och simmar också bra.

Den är aktiv både dag och natt, beroende på årstid och temperatur, och reglerar sin kroppstemperatur genom att flytta mellan sol och skugga. På vintern går den i vintervila i gömställen under stenar och vegetation, där den varken äter eller avger avföring, men ibland kommer fram för att dricka. Födan består av nästan allt den kan övermanna och svälja: ormar, även skallerormar, vars gift den tål, gnagare, ödlor, fåglar, kräldjursägg och groddjur.

Läs mer: Vintervila och årstider

Skötsel

TERRARIET

Ett vuxet djur behöver ett terrarium på minst 120 × 60 × 60 cm (längd × bredd × höjd). Större är bättre, för arten är aktiv och utforskar hela terrariet. Ungar kan bo i ett mindre terrarium en tid, men växer snabbt och ska flyttas när de inte kan sträcka ut sig och röra sig runt längs kanten. Terrariet ska vara minst 45 cm högt så att lampor och värme kan placeras säkert.

Locket ska kunna låsas. Ormen hittar varje svaghet och rymmer, och ett terrarium med frontöppning och lås eller ett lock med klämmor är det säkra valet. Använd inte tejp.

Bottenmaterialet ska vara jord som liknar livsmiljön och håller en måttlig fuktighet. En blandning av 40 % ren matjord, 40 % kokosfiber eller färdig terrariejord och 20 % lekplatssand i ett lager på omkring 10 cm fungerar bra, och ett lager torra löv ovanpå ger gömställen och håller fukten. Aspspån kan användas, men bryts ner i fukt. Undvik kattsand, kemiskt behandlat bottenmaterial, tall och ceder. Mata gärna i en separat låda så att djuret inte sväljer bottenmaterial.

Inred med minst två gömslen, ett i den varma och ett i den kalla änden, så små att ormen ligger tätt i dem när den är hopringlad. Grenar, kork och stenar ger motion och klättermöjligheter. Ju fler gömslen, desto mer vågar djuret visa sig i öppen terräng. Ta bort avföring dagligen, och byt botten helt var 3:e-4:e månad.

TEMPERATUR

Djuret reglerar sin temperatur genom att flytta mellan varma och kalla platser, så terrariet ska ha en tydlig gradient. Ytan under värmelampan ska vara 29-32 °C, mätt med en infraröd termometer, och den kalla änden 21-26 °C. Använd två halogenlampor sida vid sida så att hela det hopringlade djuret värms jämnt, och lägg en ljus, platt sten eller en trädbit under lamporna som solplats. Placera ett svart gömsle under eller vid värmen som varmt gömsle.

Stäng av värmen på natten. Temperaturen följer rummet och bör inte sjunka under 18 °C. Nattemperaturen är inte dokumenterad för arten; 18-22 °C passar dess klimat.

Använd aldrig värmestenar. Värmen är för koncentrerad och ger brännskador. Värmemattor och värmekablar kan användas som komplement, men bara med termostat. Placera terrariet bort från fönster där solen kan överhetta det.

Äter djuret dåligt eller ligger det hela dagen på värmeplatsen är temperaturen sannolikt fel. En orm som ligger på värmeplatsen långa perioder behöver mer värme. En som aldrig använder den behöver mindre.

Läs mer: Värme och temperatur

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska ligga på 40-60 %, mätt med en digital hygrometer mitt i terrariet. Den är högre i den kalla änden och på natten och lägre i den varma änden, och det är normalt. Bestående värden utanför intervallet gör djuret sjukt. Fuktigheten höjs med en sprayflaska, med fuktig sphagnum i gömslet i den kalla änden och med ett lager löv på botten. Ställ fram ett fuktigt gömsle när djuret ska ömsa skinn.

Ställ alltid fram en stor skål med färskt vatten. Den ska vara så stor att djuret kan lägga sig i den, men inte så full att vattnet rinner över och gör terrariet vått. Blir luften i terrariet fuktig och kall ska skålen tas bort och bara ges några dagar i veckan. Skrubba skålen varje vecka med ett desinfektionsmedel för djur.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

LJUS OCH UVB

Arten hör till Ferguson-zon 2: den solar sig ibland och får lite solljus i naturen. Den klarar sig utan UVB, men UVB rekommenderas för bästa välfärd. Använd ett T5 HO-rör på 5-6 % UVB som täcker omkring hälften av terrariets längd och sitter över den varma sidan. Målet är ett UV-index på 2-3 vid solplatsen. Över nät är avståndet mellan rör och djur på solplatsen 25-30 cm, utan nät 35-45 cm, och det bör kontrolleras med en UV-mätare. Rören byts var 12:e månad.

Komplettera med en kraftig LED-lampa på 6.500 K som täcker det mesta av terrariets längd, för ett livligt beteende på dagen. Ljuset är tänt omkring 12 timmar, och daglängden anpassas efter årstiden. Det får inte vara ljus på natten.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

L. californiae är köttätare och ska ha hela bytesdjur. Den viktigaste födokällan i fångenskap är möss, och när djuret växer används unga råttor. Variation är viktig: vaktlar, vaktelägg, kycklingar, hamstrar, ökenråttor och små ormar kan användas, och en varierad kost gör djuret friskare och mindre kräsen. Mata upptinade, frysta bytesdjur. Det är säkrare för ormen, för levande gnagare kan bita och skada djuret. Använd mjuka foderpincett.

Bytesdjurets tjocklek får högst vara 1,5 gånger ormens bredaste ställe, eller omkring 10 % av dess vikt. Efter måltiden ska det finnas en tydlig, men inte stor, bula.

Utfodringsfrekvens: - Nykläckta: var 5:e-7:e dag. - Unga: var 7:e-10:e dag. - Vuxna: var 10:e-14:e dag.

Blir djuret för fett ska utfodringen göras mer sällan eller bytesdjuren vara mindre. Hantera inte djuret förrän bulan är borta. Ormen kan klara sig utan tillskott, men en lätt pudring av bytet med kalk och multivitamin i lika delar då och då förebygger brister. Ge inte frukt och grönt: ormen kan inte smälta växtmaterial.

Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

L. californiae är robust och tolerant, och det är en av anledningarna till att den är bland de mest hållna ormarna. Ge ett nytt djur omkring 2 veckors ro, och börja först hantera när det äter regelbundet. Börja med korta omgångar på högst 5 minuter, och lägg inte tillbaka djuret förrän det är lugnt. Hantera minst en gång i veckan och högst en gång om dagen. Lyft djuret underifrån, stöd kroppen och låt det kravla upp på handen i stället för att gripa det.

Ett nervöst djur ringlar ihop sig, fräser, skakar på svansen, slår ut och avger illaluktande sekret och avföring. Det är ett naturligt försvar. Bett är ofarliga, men ormen kan hålla fast. Hantera inte djuret när ögonen är blåaktiga och mjölkiga före ömsningen, eller strax efter utfodring. Tvätta händerna före och efter, för kräldjur kan bära på salmonella.

Håll djuren var för sig. Arten äter andra ormar, även artfränder, och unga djur kan äta upp varandra. Det finns ingen vinst för djuret i att hålla två tillsammans. Vid parning sätts hanen in hos honan under uppsikt, och djuren separeras igen efteråt.

Läs mer: Karantän och hygien

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanarna har en längre, bredare svansrot med plats för hemipenisarna. Könet bestäms säkrast med en sond, som bara en erfaren person bör använda. Åldern för könsmognad är inte dokumenterad; storlek och hull betyder mer än ålder, och djuren ska vara fullvuxna och i gott hull innan de sätts i avel. Honor lägger ofta befruktade ägg tills de är 12-13 år.

PARNING

Parningen följer på vintervilan. Djuren går i vintervila från omkring oktober till mars, då de varken äter eller avger avföring, men dricker. Temperaturen under vilan är inte dokumenterad för arten. Djuren ska vara i gott hull innan de kyls ner, och matas inte under vilan.

Parningen börjar när honorna har ömsat skinn första gången efter vilan, normalt i mars-april. Hanarna följer honans doftspår, och en hane kan sluta äta i ett par veckor under säsongen. Sätt alltid in hanen hos honan, inte tvärtom, och låt hennes avkastade skinn ligga kvar i terrariet så att han kan lukta på det. Upprepa introduktionen varannan dag tills honan har haft ägglossning. Hanarna kämpar om honorna genom att lägga sig ovanpå varandra och bitas, så håll inte två hanar tillsammans. Mata bara när djuren är åtskilda.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Honan lägger äggen omkring sex veckor efter ägglossningen, de flesta i slutet av juni, i juli och upp i augusti. De flesta honor ömsar skinn innan de lägger. En kull är vanligtvis 5-15 ägg med ett genomsnitt omkring 9, och kullar på över 20 ägg förekommer. Honan lägger som regel en kull per år; två kullar på en säsong är möjligt, men ger henne kort tid att återhämta sig före nästa vintervila. Ge henne en äggläggningslåda med fuktig vermikulit eller sphagnum, och ge henne rikligt med föda efter äggläggningen så att hon kan bygga upp krafterna igen. Hon ligger ofta vid äggen tills hon har återhämtat sig, men vaktar dem inte.

INKUBATION

Ta försiktigt ut äggen, och vänd dem inte. Hänger de ihop och är nyligen lagda kan de försiktigt skiljas åt, annars lämnas de sittande ihop. Lägg dem på fuktig vermikulit i en sluten behållare med två små lufthål i locket, och gräv inte ner dem. Vermikuliten ska vara fuktig, men inte så blöt att vatten kan vridas ur. Det ska gå att se lite kondens på insidan av locket. Temperaturen är 26-29 °C, och den får gärna variera från omkring 29 °C på dagen till 26 °C på natten. Äggen kläcks efter 60-70 dagar. Ungarna stannar i ägget en dag eller två medan de tar upp gulesäcken. Hjälp inte till med kläckningen.

UPPFÖDNING AV UNGAR

Nykläckta ungar är 20-33 cm och stannar i boet omkring en vecka, till första ömsningen. Sätt varje unge för sig i ett litet terrarium eller en ventilerad låda med gömsle, vatten och en värmekälla. Ungar äter upp varandra och får aldrig hållas tillsammans. Efter första ömsningen erbjuds en nyfödd mus varje vecka, och upptinade, frysta djur är säkrast. Djur som inte vill äta kan hjälpas genom att doftsätta musen med en ödla. Växer de ökar du bytets storlek och frekvensen gradvis. Om de vägrar äta, kontrollera temperaturerna och försök igen efter en vecka.

Hälsa och vanliga misstag

De flesta problem beror på fel i uppställningen. De typiska är:

- Fetma vid för stora eller för täta måltider.
- Ömsningsproblem vid för torr luft: ge ett fuktigt gömsle när ögonen blir blåaktiga.
- Brännskador från värmestenar och oskärmade värmelampor.
- Förstoppning eller tilltäppt tarm vid för låg temperatur, för lite vatten eller intag av bottenmaterial.
- Kvalster och inre parasiter, framför allt hos vildfångade djur. Använd uppfödda djur, och sätt nya djur i karantän.
- Luftvägsinfektion vid för kall eller fuktig luft: djuret andas med öppen mun eller har snuva.
- Bett från levande bytesdjur. Använd upptinade djur.

Ett friskt djur har klara ögon, en fyllig kropp och äter regelbundet. Väg djuret varje vecka, för en plötslig viktnedgång är ofta det första tecknet på sjukdom. Kräldjur döljer sjukdom, så sök en veterinär med erfarenhet av kräldjur om djuret inte äter, tappar i vikt, andas med öppen mun eller verkar slött.

Läs mer: Köp av djur: uppfödda djur, vildfångst och transport

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.